

Za přesličkami a orchidemi na Jahodnou

To the horsetails and orchids in Jahodná hill

Agata Krausová

Růžová 572, CZ-739 61 Třinec; e-mail: agata.k@email.cz

Abstract: A field trip to Jahodná hill near the city of Třinec took place on June 14, 2025. Its main destination was a large, abandoned, overgrown sludge lagoon, but some other localities were also surveyed. Several previously known species were observed on the sludge lagoon, such as *Equisetum variegatum*, *E. ramosissimum*, *Epipactis atrorubens* and *E. palustris*. Two recently discovered taxa, *Equisetum xmoorei* and *Schoenoplectus tabernaemontani*, were also confirmed, and *Cephalanthera rubra* has been found for the first time in the locality. In addition, nearby localities of *Epipactis microphylla* and *Asplenium scolopendrium* were visited during the field trip.

Keywords: Czech Republic, sludge lagoon, succession, threatened species

Nomenklatura a kategorie ohrožení: Kučera et al. 2012, Grulich 2017, Kaplan et al. 2019

Dne 14. června 2025 nás v pořadí šestá exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS zavedla do Třince, na Jahodnou a okolí. Devítičlenná skupina, včetně průvodkyně – autorky tohoto textu – se sešla na parkovišti u nemocnice v Třinci na Sosně, kde jsme exkurzi zahájili. Jedná se o lokalitu ovlivněnou rozvojem průmyslu ve zdejší regionu. Ve druhé polovině 20. století vzniklo na severním svahu rozsáhlé odkaliště teplárenských popílků. Po ukončení činnosti před téměř 30 lety většina odkaliště samovolně zarůstá, kromě několika míst, kde proběhla částečná rekultivace (Majewská 2020).

Vyrazili jsme podél silnice na Vendryni, kde u krajnice rostl zblochanec oddálený (*Puccinellia distans*) a pryšec plocholistý (*Euphorbia platyphyllos*). Po příchodu do lesa jsme našli první orchidej, zatím nekvetoucí kruštík z okruhu k. širolistého (*Epipactis helleborine* agg.), a také vzácnější kaprad' Borrerovu (*Dryopteris borreeri*). Za potokem, v louce zarostlé kopřivami pak rostl šťovík krvavý (*Rumex sanguineus*).

Další lokalitou byla sečená louka na severovýchodním svahu Jahodné. Ve spodní části louky jsme prozkoumali mokřad s výskytem již odkvetlých prstnatců májových (*Dactylorhiza majalis*). Z tůňky na nás vykoukla kuňka žlutobřichá (*Bombina variegata*), okolo tůně rostly sveřep luční (*Bromus commutatus*), ostrice oddálená (*Carex distans*), o. rusá (*C. flava*), o. Otrubova (*C. otrubae*), bahnička bahenní (*Eleocharis palustris*), našel se také kříženec pcháče potočního a zelinného (*Cirsium xerucagineum*). Pokračovali jsme

loukou nahoru k vápencovému lomu. V sušší, horní části louky rostl vstavač mužský znamenáný (*Orchis mascula* subsp. *speciosa*), bradáček vejčitý (*Listera ovata*), oman vrbolistý (*Inula salicina*) a jetel prostřední (*Trifolium medium*). Na horní hraně lomu jsme pak našli okrotici bílou (*Cephalanthera damasonium*) a jitrocel prostřední dlouholistý (*Plantago media* subsp. *longifolia*). Hořec křížatý (*Gentiana cruciata*), který zde byl v minulosti uváděn (Kantorová 2018), jsme nenalezli.

Pěšinou kolem lomu jsme sešli k nejzajímavější lokalitě exkurze, rozsáhlému odkališti teplárenských popílků, které již téměř 30 let neslouží původnímu účelu. Na většině plochy odkaliště probíhá samovolná sukcese. Tento vývoj poskytuje podmínky pro výskyt mnoha ohrožených druhů, ale také vede na rozsáhlých plochách k šíření invazních rostlin. Hned na okraji rostla jehlice rolní (*Ononis arvensis*) a hruštička menší (*Pyrola minor*). Poblíž zamokřeného (letos téměř vyschlého) „bazénu“ – uměle vytvořené prohlubně, vyložené nepropustnou folií, rostly ještě nerozkvetlé kruštíky tmavočervené (*Epipactis atrorubens*) a pouze jeden jedinec hvozdíku svazčitého (*Dianthus armeria*). V „bazénu“ byla zaznamenána vrba rozmarýnolistá (*Salix rosmarinifolia*) a kruštík bahenní (*Epipactis palustris*) – mnoho sterilních a několik fertilních, ještě nekvetoucích rostlin. Z prstnatců (*Dactylorhiza* sp.) byly vidět pouze sterilní růžice, což pravděpodobně způsobilo sucho v jarních měsících. Přes suchou část odkaliště jsme zamířili k tůním. Cestou jsme našli voskovku menší (*Cerinth minor*) a nekvetoucí jedince kruštíků z okruhu k. širolistého (*Epipactis helleborine* agg.). Celá plocha odkaliště zarůstá invazním zlatobýlem kanadským (*Solidago canadensis*) a lupinou mnoholistou (*Lupinus polyphyllus*).

Nejzajímavějším nálezem exkurze bylo objevení okrotice červené (*Cephalanthera rubra*; obr. 1) Zuzkou Lukešovou. Poblíž velké tůně rostlo 5 kvetoucích a 11 sterilních jedinců, několik dalších sterilních rostlin jsme viděli později cestou. Kolem vodní plochy hojně rostla přeslička různobarvá (*Equisetum variegatum*) a hruštička okrouhlolistá (*Pyrola rotundifolia*). Dále jsme zde viděli již rozkvetlé kruštíky tmavočervené (*Epipactis atrorubens*), přesličku Mooreovu (*Equisetum xmoorei*), p. větevnatou (*E. ramossissimum*), p. největší (*E. telmateia*) a skřípípec Tabernaemontanův (*Schoenoplectus tabernaemontani*; obr. 2). V malé tůni jsme pak viděli čolky obecné (*Lissotriton vulgaris*), podél břehu rostl orobinec úzkolistý i širokolistý (*Typha angustifolia* a *T. latifolia*), nepůvodní puškvorec obecný (*Acorus calamus*), ve vodě pak rdest maličký (*Potamogeton pusillus*).

Z odkaliště jsme se vydali směrem k vrchu Vružné zkontrolovat lokalitu kruštíku drobnolistého (*Epipactis microphylla*). Ten ještě nekvetl, z nalezených tří jedinců byl jeden okousaný od zvěře. Populace okrotice bílé (*Cephalanthera damasonium*) byla na této lokalitě již odkvetlá.

Poslední čtyři členové exkurze zašli ještě prohlédnout lokalitu vzácné kapradiny, jeleního jazyku celolistého (*Asplenium scolopendrium*). Ten hojně roste na stráních nad hluboko zařízlým bezejmenným potokem pod nemocnicí v Třinci – Dolní Líštné. Kromě něj jsme na lokalitě viděli také udatnu lesní (*Aruncus dioicus*) a měsíčnici vytrvalou (*Lunaria rediviva*). Exkurzi jsme ukončili po třetí hodině odpolední.

Poděkování

Ráda bych poděkovala všem účastníkům exkurze za účast, pomoc při determinaci rostlin během exkurze a za pořízení fotodokumentace.

Obr. 1. Okrotice červená (*Cephalanthera rubra*). – Foto Z. Lukeš; Obr. 2. Skřípípec Tabernaemontanův (*Schoenoplectus tabernaemontani*). – Foto D. Hlisnikovský

Použité zdroje:

- Grulich V. (2017): Červený seznam cévnatých rostlin ČR. – Příroda 35: 75–132.
- Kantorová N. (2018): Květena Vendryně a sousedních vsí (Slezsko, Česká republika). – Acta Musei Beskidensis 10: 13–109.
- Kaplan Z., Danihelka J., Chrtek J. jun., Kirschner J., Kubát K., Štech M. & Štěpánek J. [eds] (2019): Klíč ke květeně České republiky. Ed. 2. – Academia, Praha.
- Kučera, J., Váňa, J. & Hradílek, Z. (2012). Bryophyte flora of the Czech Republic: updated checklist and Red List and a brief analysis. – Preslia 84: 813–850.
- Majewská L. (2020): Reprodukční potenciál zlatobýlu kanadského (*Solidago canadensis*) v podmínkách strusko-popílkového odkaliště. – Ms. Diplomová práce [Depon. in: Vysoká škola báňská – Technická univerzita, Hornicko-geologická fakulta, Ostrava].

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavila A. Krausová)

Seznam lokalit

1. 84a. Beskydské podhůří, 6378a, Třinec – Dolní Líštná (distr. Frýdek-Místek): travní porost podél silnice ve směru k obci Vendryně, 49°40'29,2"N 18°41'36,5"E, 349 m n. m.
2. 84a. Beskydské podhůří, 6378a, Vendryně (distr. Frýdek-Místek): smíšený les na V svahu Jahodné, 49°40'28,8"N 18°41'47,7"E, 356 m n. m.
3. 84a. Beskydské podhůří, 6378a, Třinec – Dolní Líštná (distr. Frýdek-Místek): vlhká část sečené louky na SV svahu Jahodné, 49°40'43,7"N 18°41'50,9"E, 395 m n. m.
4. 84a. Beskydské podhůří, 6378a, Třinec – Dolní Líštná (distr. Frýdek-Místek): sušší část sečené louky na SV svahu Jahodné, 49°40'47,8"N 18°41'45,8"E, 408 m n. m.
5. 84a. Beskydské podhůří, 6378a, Třinec – Dolní Líštná (distr. Frýdek-Místek): vápencový lom JJZ od odkaliště popílků, 49°40'53,9"N 18°41'36,6"E, 419 m n. m.
6. 84a. Beskydské podhůří, 6378a, Třinec – Dolní Líštná (distr. Frýdek-Místek): odkaliště popílků Jahodná, 49°40'58,2"N 18°41'53,8"E, 402 m n. m.
7. 84a. Beskydské podhůří, 6378a, Třinec – Dolní Líštná (distr. Frýdek-Místek): podmáčená terénní deprese (bazén) v Z části odkaliště, 49°40'58,7"N 18°41'43,4"E, 402 m n. m.
8. 84a. Beskydské podhůří, 6378a, Třinec – Dolní Líštná (distr. Frýdek-Místek): malá tůň v SZ části odkaliště popílků Jahodná, 49°41'02,5"N 18°42'04,5"E, 404 m n. m.
9. 84a. Beskydské podhůří, 6378a, Třinec – Dolní Líštná (distr. Frýdek-Místek): velká tůň, JV část odkaliště, 49°40'57,0"N 18°42'05,5"E, 400 m n. m.
10. 84a. Beskydské podhůří, 6378a, Vendryně (distr. Frýdek-Místek): listnatý les JV a V nad odkalištěm Jahodná, 49°40'59,4"N 18°42'23,1"E, 455 m n. m.
11. 84a. Beskydské podhůří, 6378a, Třinec (distr. Frýdek-Místek): louka JV od areálu Nemocnice Třinec, Sosna, 49°40'25,9"N 18°41'37,2"E, 341 m n. m.
12. 84a. Beskydské podhůří, 6378a, Třinec (distr. Frýdek-Místek): strže podél bezejmenného přítoku řeky Olzy (Olše) pod areálem Nemocnice Třinec, Sosna, 49°40'20,4"N 18°41'26,2"E, 315 m n. m.

mechy

Campylopus introflexus: 6;

Leptobryum pyriforme: 6;

Racomitrium canescens: 6.

cévnaté rostliny

Acer campestre: 10; *Acorus calamus*: 8; *Actaea spicata*: 6, 10; *Aegopodium podagraria*: 4; *Allium scorodoprasum*: 1; *A. vineale*: 5; *Anthriscus nitidus*: 10; *Arabidopsis arenosa* subsp. *borbasii* (DD/C4B): 6; *Aruncus dioicus* (LC/C4a): 12;

Briza media: 3; *Bromus benekenii*: 2, 10; *B. ramosus* (NT/C3): 10; *B. commutatus* (DD/C3): 3; *B. erectus*: 1;

Carex digitata: 5; *C. distans* (NT/C3): 3; *C. flacca*: 3, 6; *C. flava* (NT/C4a): 3; *C. nigra*: 3; *C. otrubae* (LC/C4a): 3, 7; *C. pallescens*: 4; *C. panicea*: 3; *Carpinus betulus*: 2, 10; *Centaurea scabiosa*: 4, 6; *Cephalanthera damasonium* (NT/C4a): 5, 10; *C. rubra* (EN/C2b): 9; *Cerinthe minor* (LC/C4a): 6; *Cirsium xerucagineum*: 3; *Cirsium palustre*: 3; *Colchicum autumnale*: 3;

Cornus sericea: 9; *Crepis paludosa*: 2;
Dactylorhiza majalis (NT/C3): 3; *Daphne mezereum*: 6; *Dentaria bulbifera*: 10; *Dianthus armeria* (LC/C4a): 6; *Dryopteris borreieri* (NT/C3): 2;
Eleocharis palustris: 3, 7; *Elymus repens*: 1; *Epilobium hirsutum*: 8; *Epilobium dodonaei*: 6; *Epipactis atrorubens* (NT/C3): 6, 9; *E. helleborine* agg.: 2, 6; *Epipactis microphylla* (EN/C2r): 10; *E. palustris* (VU/C2t): 7, 9; *Equisetum ×moorei* (EN/C2t): 9; *E. palustre*: 8; *E. ramosissimum* (VU/C2b): 9; *E. telmateia* (NT/C4a): 9; *E. variegatum* (EN/C2b): 9; *Erigeron acris*: 6; *Erysimum durum*: 7; *Euphorbia platyphyllos*: 1;
Fagus sylvatica: 2, 9; *Fallopia convolvulus*: 6; *Festuca brevipila*: 6; *Ficaria verna*: 2;
Galium album: 4; *G. intermedium*: 4; *Geranium palustre*: 1; *Glyceria notata*: 2;
Hypericum tetrapterum: 4, 9;
Impatiens parviflora: 6, 10; *Inula salicina* (NT/C4a): 4; *Isopyrum thalictroides* (LC/C4a): 10;
Juglans regia: 2; *Juncus inflexus*: 3, 11;
Knautia ×posoniensis: 5;
Lathyrus vernus: 10; *Lemna minor*: 8; *Ligustrum vulgare*: 5; *Lilium martagon* (LC/C4a): 10; *Listera ovata* (LC/C4a): 4, 6, 7; *Lunaria rediviva* (LC/C4a): 12; *Lupinus polyphyllus*: 6;
Malva sylvestris: 10; *Microrrhinum minus*: 6; *Milium effusum*: 2; *Myosotis palustris*: 8;
Ononis arvensis (VU/C3): 6; *Orchis mascula* subsp. *speciosa* (EN/C2t): 4, 5, 10;
Paris quadrifolia: 10; *Picea abies*: 2, 7, 9; *Pilosella bauhini*: 6; *Plantago media* subsp. *longifolia* (DD/C4b): 5; *Platanthera bifolia* (VU/C3): 10; *Poa compressa*: 6; *P. palustris*: 7; *Populus balsamifera*: 7; *P. ×canescens*: 6; *Potamogeton natans*: 9; *P. pusillus*: 8; *Pteridium aquilinum*: 11; *Puccinellia distans* (CR/C1t): 1; *Pyrola minor* (NT/C3): 6; *Pyrola rotundifolia* (EN/C2t): 9;
Quercus rubra: 6;
Ranunculus lanuginosus: 6; *Reynoutria japonica*: 2; *R. sachalinensis*: 2; *Rhinanthus minor*: 3, 4;
Rumex sanguineus: 2;
Salix rosmarinifolia (VU/C3): 7; *Salvia glutinosa*: 5; *Sambucus ebulus*: 4; *Sanguisorba minor*: 6; *Sanicula europaea*: 10; *Schoenoplectus tabernaemontani* (VU/C2b): 9; *Scutellaria galericulata*: 3; *Selinum carvifolia*: 3; *Silene vulgaris*: 6; *Solidago canadensis*: 6;
Tilia cordata: 2, 7, 9; *Tragopogon orientalis*: 1, 4; *Trifolium medium*: 4; *Typha angustifolia*: 8; *T. latifolia*: 8;
Ulmus glabra: 5, 6, 10;
Valeriana officinalis: 4; *Veratrum album* subsp. *lobelianum* (LC/C4a): 6; *Veronica montana* (LC/C4a): 10; *Veronica officinalis*: 3; *Viburnum opulus*: 6; *Vicia dumetorum* (LC/C4a): 4; *V. tetrasperma*: 6.